

KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA:

Valitus Uudenmaan maakuntavaltuuston päätöksestä 20.3.2013 8§ kohdalla (Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavaehdotuksen hyväksyminen) sekä Ympäristöministeriön päätöksestä 30.10.2014 koskien Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan vahvistamista.

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on entinen Uudenmaan maakunnan alue ja Sipoo entisen Itä-Uudenmaan maakunnan alueelta.

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry
Suojelusihteeri Hanna-Maija Kehvola
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Yleistä

Valitus koskee Uudenmaan maakuntavaltuuston päätöstä hyväksyä Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava sekä Ympäristöministeriön 30.10.2014 Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan vahvistamispäätöstä.

Uudenmaan liitto on ministeriön aikaisemilla maakuntakaavakierroksilla antamista jatkosuunnitteluohjeista huolimatta jättänyt Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa maakunnallisia luontoarvoja selvittämättä ja huomioimatta tai huomioinut niitä valikoidusti perustelematta sitä, miksi osa on otettu huomioon ja osaa ei.

Ympäristöministeriö on kaavan vahvistamispäätöksen yhteydessä kumonnut ainoastaan Helsingin Kivinkkaan osoitetut taajamatoimintojen alueen ja viheryhteystarpeen.

Valittaja katsoo, että maakunnallisten luontoarvojen vaaliminen on maakuntakaavan tehtävä ja maakuntakaavassa tulee varmistua siitä, että arvot säilyvät myös yksityiskohtaisessa suunnittelussa. 2. vaihemaakuntakaavassa on kuitenkin osoitettu luonnon monimuotoisuudelle haitallista toimintaa maakunnallisesti arvokkaiksi todetuille alueille.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet

Tringa ry ja Porvoon Seudun Lintuyhdistys ovat toimittaneet Uudenmaan liitolle ja entiselle Itä-Uudenmaan liitolle selvitykset maakunnallisesti tärkeistä lintualueista (MAALI) toimialueidensa osalta. Molemmissa mainituissa MAALI-raporteissa on esitetty linnuille tärkeimmät ja/tai linnustoltaan edustavimmat kohteet maakunnan alueelta. Nämä selvitykset ovat kattavimmat kaava-alueella toteutetut selvitykset tärkeistä lintualueista, eikä niiden tieteellistä laatua tai valintakriteereitä ole kiistetty. Selvitykset ovat tämän valituksen liitteinä.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden selvityksen tarkoituksena on tunnistaa lintujen elinkierron kannalta maakunnan tärkeimmät kohteet, jotta ne olisi mahdollista säästää muulta maankäytöltä maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla.

Suomen tärkeät lintualueet FINIBA

FINIBA on Suomen ympäristökeskuksen ja BirdLife Suomen koordinoima valtakunnallinen linnuston kartoitus- ja suojeluhanke, jonka tavoitteena oli kartoittaa kaikki maamme tärkeät lintujen pesimä- ja kerääntymisalueet, turvata niiden säilyminen linnustolle soveliaana, sekä seurata niillä linnuston ja elinympäristöjen muutoksia. (Leivo ym 2002).

Kansainvälisesti tärkeät lintualueet IBA

Important Bird and Biodiversity Areas (IBA) on BirdLife Internationalin maailmanlaajuinen hanke tärkeiden lintukohteiden tunnistamiseksi ja suojelemiseksi.

Lintujen uhanalaisuus

Vuonna 2010 julkaistiin neljäs lintujen uhanalaisuusarviointi (Mikkola-Roos ym. 2010) ja sen toteutti lintutyöryhmä. Arviointi on tehty kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) lajien alueellisen uhanalaisuusarvioinnin kriteereillä, jotka perustuvat lajien havaittuun, arvioituun, pääteltyyn tai ennustettuun populaatioiden pienenemiseen, levinneisyys- tai esiintymisalueen kokoon, pieneen ja jatkuvasti taantuvaan tai hyvin pieneen populaatioon tai kvantitatiiviseen analyysiin.

Vuonna 2010 uhanalaisten lintulajien määrä oli kasvanut 35 lajista 59 lajiin vuonna 2000 toteutetusta uhanalaisuusarvioinnista. Prosentissa kasvua on 69. Arviointi tehtiin kaikista Suomessa vakituisesti pesivistä 249 lajista.

luokka	2000	2010
Hävinneet (RE)	3	0
Äärimmäisen uhanalaiset (CR)	6	11
Erittäin uhanalaiset (EN)	6	12
Vaarantuneet (VU)	20	36
Uhanalaisia yhteensä	35	59
-	-	-
Silmälläpidettävät (NT)	37	30

Taulukko 1. Vertailu uhanalaisten lintulajien määrässä vuosina 2000 ja 2010 julkaistuissa uhanalaisuusarvioinneissa.

Lajien uhanalaistumiseen vaikuttavat monet syyt. Syyt voivat olla pesimäalueilla, muuttomatkan varrella, talvehtimisalueilla tai monitasoisesti vaikuttavia muutoksia, kuten ilmaston lämpeneminen. Avainasemassa lintujen suojelussa on kuitenkin niiden elinkierron kannalta tärkeimpien kohteiden turvaaminen, joka on edellytyksenä myös muiden suojelutoimien tuloksellisuudelle.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioiminen maakuntakaavoituksessa

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden luonne ei mahdollista alueille muuta maankäyttöä ilman, että niiden merkitys lintualueina kärsisi. Lintualueet on rajattu biologisin perustein niin, että mukana on kunkin kohteen kriteerilajeille tärkeät elinympäristöt. Aluerajaukset on tehty ilman suojavyöhykkeitä, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että joissakin tapauksissa lintualueen luonne ja luonnon monimuotoisuusarvot voivat heiketä merkittävästi (esimerkiksi ihmisen aiheuttaman häirinnän lisääntymisen vuoksi) myös sellaisessa tapauksessa, vaikka itse rajausalueen maankäyttö ei muuttuisikaan. Lintualueiden rajaukset ovat yksiselitteisiä eivätkä vaadi lisäselvittämistä.

Tästä huolimatta Uudenmaan liitto on osoittanut osalle yhdistysten selvittämistä lintualueista muuta maankäyttöä Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa. Alla on esitetty alueet, joiden luonnontieteellistä merkitystä linnustolle 2. vaihemaakuntakaavassa esitetty maankäyttö uhkaa.

Hanko, Hangon etelälahdet (MAALI- ja FINIBA-alue): Taajamatoimintojen tai työpaikka-alueiden reservialueen varaus ulottuu aivan lintualueen reunaan, tai jopa sen päälle (mahdollisesti virhe kartan toteutuksessa). Kyseisen kaavamerkinnän ja MAALI-alueen väliin olisi tullut jättää 200 metrin levyinen suojavyöhyke.

Hangon etelälahdet ovat tärkeä levähdysalue vesi- ja kahlaajalajistolle. MAALI-alueen kriteerilajeja on 20, joista kahdeksan käyttävät aluetta keväisin levähdysalueena. Nämä ovat kyhmyjoutsen, tavi, tukkasotka, lapasotka, telkkä, meriharakka, tylli ja valkoviklo. Syksyn levähtäjiä ovat laulujoutsen, tukkasotka, lapasotka, telkkä, tylli, suosirri ja valkoviklo. Pesiviä kriteerilajeja ovat isokoskelo, tylli, pikkutylli, punajalkaviklo sekä ristisorsa, jonka ainoa maakunnan vakiintunut pesimäalue sijaitsee tällä alueella. FINIBA-alueen kriteerilajeina ovat keväällä alueella levähtävät kyhmyjoutsenet, ristisorsat ja harmaalokit, sekä syksyllä levähtävät kyhmyjoutsenet ja lapasotkat. Tylli, punajalkaviklo ja isokoskelo ovat uhanalaisuusluokituksestaan vaarantuneita, ja tukkasotka, lapasotka ja ristisorsa silmälläpidettäviä lajeja. Liian lähelle MAALI-aluetta sijoittuva taajama- tai työpaikka-alue heikentäisi alueen linnustoarvoja.

Karkkila, Karjaanjokilaakso (MAALI- ja FINIBA-alue): Tiivistettävä taajamatoimintojen alue sijoittuu tärkeän lintualueen päälle. Edellä mainittu aluevaraus olisi tullut poistaa lintualueen rajausten sisältä. Maakunnallisesti arvokkaan lintualueen lisäksi alue on kansallisesti tärkeä FINIBA-lintualue.

Karjaanjokilaakson MAALI- ja FINIBA-alueen kriteerilaji on vaarantuneeksi luokiteltu koskikara. Kyseinen alue on lajin viimeisiä maakunnallisesti tärkeitä pesimäpaikoista. Lisäksi laji talvehtii alueella. Arvokkaan lintualueen rajauksen sisäpuolelle osoitettu rakentaminen heikentäisi suoraan koskikaran menestymistä alueella ja vaarantaa siten MAALI-alueen linnustoarvot.

Siuntio, Kirkkonummi, Meiko-Lapträskin (MAALI- ja FINIBA-alue): Meiko-Lapträskin lintualueen eteläpuoleinen "Raideliikenteeseen tukeutuva asemanseudun kehittämisalue"-merkintä ulottuu tärkeälle lintualueelle. Mainittu aluevaraus olisi tullut poistaa lintualueen päältä ja jättää tärkeän lintualueen ja muun maankäytön välille puskurivyöhyke, jotta haittavaikutukset eivät ulotu tärkeälle lintualueelle.

Meiko-Lapträskin MAALI-alue on erityisen arvokas metsälinnustolle, mutta myös vähäravinteisten metsäjärvien lajisto on alueella edustava. Alueelle ei ole nimetty varsinaisia kriteerilajeja, vaan se on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi lintualueeksi kokonaisuudessaan edustavan linnustonsa vuoksi (lisätietoja MAALI-alueiden valintakriteereistä löytyy liitteenä olevasta raportista). Alueella pesiviä lajeja ovat mm. teeri, kehrääjä, kangaskiuru, metso, pyy, harmaapäätikka, palokärki, pikkusieppo, isokäpylintu, pohjantikka, laulujoutsen, kaakkuri ja kuikka. Näistä teeri, metso ja kaakkuri ovat silmälläpidettävä lajeja. Lisäksi alueella esiintyvät edustavat kalalokin ja kalatiiran sisävesikannat. Valtakunnallista merkitystä alueella on harmaapäätikan pesimäalueena (FINIBA).

Kirkkonummi, Vitträsk: Taajamatoimintojen reservialue on osoitettu kiinni tärkeään lintualueeseen. Taajamatoimintojen reservialueen ja tärkeän lintualueen välille olisi tullut jättää vähintään 200 metrin puskurivyöhyke, jotta lintualueelle ei ulottuisi uudelta taajama-alueelta haitallisia vaikutuksia.

Vitträskin alue on luokiteltu arvoiltaan lähes maakunnallisesti merkittäväksi lintualueeksi erityisesti kuikan tärkeänä syksyn levähdyspaikkana. Lisäksi alueella tavataan runsaasti silkkiuikkuja.

Vantaa, Seutulan pellot (MAALI-alue): Työpaikka-alueen varaus sijoittuu tärkeän lintualueen itäreunan päälle. Työpaikka-alueen varaus olisi tullut poistaa lintualueen päältä.

Seutulan pellot ovat merkittävä töyhtöhyypän keväinen levähdysalue sekä peltosirkun pesimäalue. Edellä mainittujen ohella alueen kolmas kriteerilaji on kuovi, joka on olennainen osa pesimälinnustoa. Peltosirkku on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi lajiksi. Työpaikka-alueen varaus vaarantaa merkittävästi alueen linnustoarvoja.

Helsinki, Espoo Iso-Huopalahti (MAALI- ja FINIBA-alue): Taajamatoimintojen alue ulottuu maakunnallisesti ja kansallisesti arvokkaan lintualueen rajausten sisään (MAALI- ja FINIBA-alue) Taajamatoimintojen aluevaraus olisi tullut poistaa tärkeän lintualueen päältä ja rajata vähintään 200 metrin etäisyydelle tärkeästä lintualueesta.

Iso-Huopalahden MAALI-alueella on neljä kriteerilajia. Alue on tärkeä kevään levähdysalue meriharakalle, pikkulokille sekä vaarantuneeksi luokitellulle suokukolle. Meriharakka käyttää lahtea myös syksyllä levähdysalueena. Pesimälinnuston osalta lahdella on merkitystä puolisukeltajasorsille. Alue kuuluu Laajalahden-Viikin FINIBA-alueeseen. Alueelle kohdistuva rakentaminen vaikuttaisi kielteisesti lajiston elinolosuhteisiin alueella ja vaarantaisi siten alueen linnustoarvot.

Tuusulanjärvi (MAALI- ja FINIBA-alue): Tiivistyvä taajamatoimintojen alue sijoittuu aivan tärkeän lintualueen reunaan (mahdollisesti jopa lintualueen päälle) sekä järven pohjois- että eteläpäässä. Tiivistyvän taajamatoimintojen alueen merkintää olisi tullut kaventaa ja jättää suojavyöhyke taajama-alueen ja lintualueen välille.

FINIBA-alueen kriteerilajeina ovat alueella keväällä levähtävät harmaa- ja naurulokit sekä harmaahaikara. Tuusulanjärven MAALI-alueella on kolme kriteerilajia, joihin kaikkiin kohdistuu mahdollista haittaa lisääntyvästä rakentamisesta ja lisääntyneestä virkistyskäytöstä. Pikkulokki käyttää aluetta keväisin levähdysalueena, heinäSORSA levähtää alueella syksyisin, ja naurulokki pesii alueella runsaslukuisena. Alueella pesii lisäksi vaarantuneeksi luokiteltu liejukana.

Lapinjärvi, Lapinjärvi (MAALI-alue): Lapinjärven kirkonkylän taajamaa ollaan laajentamassa myös maakunnallisesti tärkeän lintualueen lounaispuolelle. Taajaman mahdollinen laajentamistarve tulisi osoittaa muualle kuin tärkeän lintualueen yhteyteen ja varausta järven lounaisrannalta tulisi supistaa nykyisestä. Taajaman laajentaminen aivan tärkeään lintualueeseen kiinni aiheuttaa todennäköisesti haittaa alueen linnustolle. Taajama olisi pitänyt rajata vähintään 200 metrin etäisyydelle Lapinjärven rannasta.

Lapinjärvi on tärkeä kerääntymiskohde isoille linnuille. Maakunnallisesti arvokkaalla muuttolintujen levähdysalueella tavataan säännöllisesti isoja arkoja lajeja parhaimmillaan kymmeniä kerrallaan. Alueelle kerääntyy syksyisin erityisesti valkoposkikihantia, metsähantia ja tundrahantia. Hanhien vuosittaiset

maksimimäärät ovat noin 1000 yksilöä, joinakin vuosina selvästi enemmänkin. Lisäksi alue ympäristöineen on tärkeä kurjen kerääntymisalue.

Porvoo, Fågelmosse (MAALI-alue): Teollisuus-alueen varaus ulottuu lintualueen koillisosaan. Teollisuusalueen varaus olisi tullut poistaa tärkeältä lintualueelta ja jättää vähintään 200 metrin suojavyöhyke, jolla voitaisiin vähentää linnustoon kohdistuvia häiriöitä.

Porvoo, Kodderviken – Tolkkisen ja Hermanninsaaren rantametsät (MAALI-alue): Taajama-alueen varaukset ulottuvat lintualueelle sekä sen itä- että lounaisosissa. Lintualueen lounaisosassa on maakunnan mittakaavassa merkittävä tulviva lahopuumetsä, jossa pesii erittäin uhanalainen laji, jonka Uudenmaan kanta on hyvin pieni. Taajama-alueen rajausta kattaa lähes kokonaan kyseisen metsän. Myös itäosassa taajama-alueen rajausta tulisi supistaa niin, ettei se ulotu lintualueelle. Koddervikenin osalta uusien taajama-alueiden varauksista olisi pitänyt siirtää noin 200 metriä rannasta linnuille koituvan haitan estämiseksi.

Espoo, Suomenoja (MAALI-, FINIBA- ja IBA-alue): Tiivistettävä taajamatoimintojen alue ulottuu kiinni kansainvälisesti tärkeään lintualueeseen. Tiivistyvä taajamatoimintojen aluevarauksista on supistettu kaavaehdotuksessa esitetystä, jossa varaus kattoi myös tärkeän lintualueen. Kaavamerkinnän poistaminen pelkän lintualueen kohdalta ei kuitenkaan riitä Suomenojan linnustoarvojen turvaamiseen. Suomenoja on kansainvälisesti tärkeä lintualue (IBA, Important Bird and Biodiversity Area), jonka luontoarvojen säilyminen on maankäytön suunnittelussa varmistettava. Alue olisi alue pitänyt osoittaa kaavassa SI-merkinnällä ja turvata riittävä suojavyöhyke lintualueen ja uuden maankäytön välille. Suojavyöhykkeen tulisi olla vähintään 200 metrin levyinen.

Suomenojan MAALI-alueen merkitys perustuu monipuoliseen vesilinnustoon ja suureen naurulokkikoloniaan. MAALI-alueen kriteerilajeja on 13. Näistä alueella levähtäviä lajeja ovat punasotka, harmaasorsa, heinätavi ja lapasorsa. Pesiviä kriteerilajeja ovat harmaasorsa, lapasorsa, punasotka, tukkasotka, nokikana, mustakurkku-uikku, liejukana sekä naurulokki, joka muodostaa alueella Uudenmaan suurimman kolonian. Kolonia on olennainen alueen linnustoarvojen säilymisen kannalta, sillä muut lajit hyötyvät suuren lokkikolonian tuomasta turvasta. Alueella esiintyvistä lajeista punasotka, heinätavi, tukkasotka, liejukana ja mustakurkku-uikku ovat Suomessa vaarantuneita lajeja, ja naurulokki on luokiteltu silmälläpidettäväksi. Liian lähelle sijoittuva rakentaminen ja sen myötä lisääntyvä virkistyskäyttöpaine uhkaavat alueen merkittäviä linnustoarvoja.

Suomenoja täyttää Natura SPA-alueen kriteerit useamman lintulajin osalta. EY:n tuomioistuimen ratkaisujen perusteella, kohteen täyttäessä SPA-alueille osoitetut kriteerit, aluetta koskevat luonto- ja lintudirektiivin Natura-alueelle tarkoitetut määräykset, vaikkei jäsenvaltio olisi ilmoittanut kohdetta Natura-verkoston. Näin ollen Suomenojan lintualueella tulee alueen suunnittelussa kohdella yhtä huolellisesti kuin Natura-verkoston kuuluvia lintualueita, vaikkei Suomi ole ilmoittanut aluetta osaksi Natura-verkostoa. Suomenoja on Suomen tärkein pesimäpaikka kosteikkolintulajeista liejukanalle ja harmaasorsalle sekä erityisen tärkeä myös esimerkiksi naurulokille ja mustakurkku-uikulle ja tärkeä vesilintupoikueiden turvapaikka.

Eri tahot ovat tiedustelleet ympäristöministeriöltä mahdollisuudesta liittää Suomenojan kansainvälisesti tärkeä lintukosteikko Natura-verkoston. Ministeriö on vastauksena tiedusteluihin esittänyt, että maankäyttö- ja rakennuslain vaatimukset luonnonarvojen vaalimisesta maankäytön suunnittelussa riittävät

turvaamaan Suomenojan kosteikon linnustolliset arvot. Alueen linnustoarvojen säilyminen tulee varmistaa myös maakuntakaavoituksessa.

Tringa ry on Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavaehdotuksesta yhdessä BirdLife Suomi ry:n kanssa jättämässään lausunnossa huomauttanut Uudenmaan liitolle edellä mainituille lintualueille osoitetusta muusta maankäytöstä.

Uudenmaan liitto on valittajan lausuntojen johdosta antamassaan vastineessa todennut yleisesti maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioimiseen liittyen, että merkittävä osa maakunnallisesti tärkeistä lintualueista on jo mukana maakuntakaavojen viheraluejärjestelmän merkinnöissä ja että niitä turvataan myös luontoarvoja koskevilla suunnittelumääräyksillä. Edelleen Uudenmaan liitto toteaa kyseisessä vastineessaan, että *“Luontoarvojen huomioimista ja vaalimista on myös se, ettei arvokkaille luonnonalueille osoiteta heikentäviä toimintoja ja että arvot otetaan suunnittelumääräyksissä huomioon”*.

Yksityiskohtaisesti edellä mainittujen luontoalueiden huomioimista koskevissa kommenteissa Uudenmaan liitto on perustellut kyseisten lintualueiden päälle osoitettua muuta maankäyttöä sillä 1) että suunnittelumääräykset velvoittavat huomioimaan kohteet kuntakaavoituksessa ja että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa selvitetään tarkemmin kohteiden luontoarvot ja suunnitellaan kunkin alueen toteutus, ja toisaalta 2) Ison Huopalahden tapauksessa viittaamalla maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamista.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioiminen kuntakaavoituksessa

Maakuntakaavan tarkoituksena on ohjata alempien kaavatasojen suunnittelua ja osaltaan varmistaa maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden toteutumista maakunnallisella tasolla. Uudenmaan liiton esittämä kohteiden tarkastelu yksitellen kuntakaavoituksessa hämärtää maakunnallista tarkastelunäkökulmaa ja saattaa johtaa vaihteleviin tulkintoihin. Se myös vähentää maakuntakaavan käytännön ohjausvaikutusta.

Maakuntakaava antaa väärän viestin alempien kaavatasojen suunnittelulle, mikäli alueita, joille ei ole mahdollista suunnitella rakentamista tai muuta intensiivistä maankäyttöä, on osoitettu taajama- tms. merkinnällä. Tämä ristiriita on omiaan lisäämään konflikteja ja valituksia alemman tason kaavoituksessa. Pidämme selvänä, että maakuntakaavan tulee olla yksiselitteinen siten, ettei siinä osoiteta sellaista toimintoa alueelle, jossa toiminnan toteuttaminen on mahdotonta. Tämä on kiistatta harhaanjohtavaa. Vaikka maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma, ei se voi nähdäksemme tarkoittaa sitä, että varauksia voidaan piirtää sellaisille alueille, joilla varausten mukaisia suunnitelmia ei voida toteuttaa.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja muut luontoalueet tulisi osoittaa maakuntakaavassa sellaisella merkinnällä, joka osoittaa niiden sijainnin sekä velvoittaa niiden arvojen huomioimisen myös kuntakaavoituksessa. Koska maakunnallisesti tärkeitä lintualueita ei ole osoitettu maakuntakaavassa tai edes kaavaan liittyvillä liitekartoilla, ei Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava varmista millään lailla näiden alueiden säilymistä linnuille tärkeinä alueina. Maakunnallisesti tärkeiden luontoarvojen säilymisen varmistamisen jättäminen kuntatason tehtäväksi ilman maakuntakaavan ohjausta jopa siten, että kaavamerkinnöillä vaarannetaan alueiden säilyminen, kuten Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on tehty, ei voi nähdäksemme täyttää maankäyttö- ja rakennuslaissa maakuntakaavalle määrättyjä velvoitteita luonnonarvojen vaalimisesta.

Uudenmaan liitto on valittajan maakuntakaavasta jättämien lausuntojen johdosta antamassaan vastineessa todennut, että merkittävä osa maakunnallisesti tärkeistä lintualueista on jo mukana maakuntakaavojen viheraluejärjestelmän merkinnöissä ja että niitä turvataan myös luontoarvoja koskevilla suunnittelumääräyksillä. Edelleen Uudenmaan liitto toteaa kyseisessä vastineessaan, että *”Luontoarvojen huomioimista ja vaalimista on myös se, ettei arvokkaille luonnonalueille osoiteta heikentäviä toimintoja ja että arvot otetaan suunnittelumääräyksissä huomioon”*. Kaava-aineistosta ei selviä, miksi tästä periaatteesta ei ole pidetty kiinni, millä erityisillä perusteilla Uudenmaan liitto on osoittanut joillekin näistä alueista niiden luontoarvoja heikentäviä toimintoja ja miten nämä eroavat niistä alueista, jotka on jätetty alueita muuttavan muun maankäytön ulkopuolelle.

Ympäristöministeriö nojaa Tringa ry:n lähettämän valituksen pohjalta antamissaan perusteluissa siihen, että suunnittelumääräykset ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua luontoarvot huomioivalla tavalla. Erityisesti ministeriö nostaa esille taajamatoimintojen alueita ja työpaikka-alueita koskevat suunnittelumääräykset, joiden mukaan uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä tavalla, joka turvaa luonto- ja ympäristöarvot. Ministeriö toteaa, että: *”Kyseisten lintualueiden luontoarvot ja mahdollisesti tarvittavat suojavaohyökkeet on mahdollista ottaa huomioon yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä. Suunnittelumääräykset turvaavat myös maakunnallisesti merkittävien luontoarvojen säilymisen.”*

Taajamatoimintojen alueita ja työpaikka-alueita koskevat suunnittelumääräykset eivät riitä turvaamaan maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden arvoja, kun tieto lintualueen sijainnista ei samalla välity kuntien kaavoitukseen. On yksiselitteisempää tehdä rajausten siltä, ettei ristiriitaa aluerajauksissa ole ja silti samalla säilyttää kaavamääräys, koska myös ulkopuolella tehtävillä toimilla voi olla merkittäviä haittavaikutuksia alueeseen.

Mikäli alueiden lopullinen rajaaminen siirretään kuntakaavoituksen tehtäväksi, maakuntakaavan ohjaava merkitys yksityiskohtaisemmalle kaavoitukselle häviää ja maakunnallinen näkökulma luontoarvoista jää kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Tällöin rajausten sijainnit väistämättä osoitettaisiin eri kunnissa vaihtelevien näkemysten ja asiantuntemuksen perusteella. Myöskään maakuntakaavan mittakaava ja yleispiirteisyys eivät ole järkevä peruste osoittaa luonnon monimuotoisuudelle haitallista maankäyttöä sinne, minne sitä ei lain mukaan voi osoittaa. Mikäli MAALI-alueet on tarkoitus huomioida, ei ole perusteita osoittaa niille muuta maankäyttöä.

Eri toimintojen yhteensovittaminen maakuntakaavassa

Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on osoitettu taajamatoimintojen aluevaraus Ison Huopalahden lintualueen päälle. Alueen osalta Uudenmaan liitto on perustellut maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamista.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen näkökulmasta intressipunninta, jossa luontoarvot jäävät toiseksi muulle maankäytölle on erityisen ongelmallista. Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on suoraan seurausta siitä, että muut intressit ovat menneet luonnolle tärkeiden alueiden säilyttämisen edelle. Tavoitteet pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2020 mennessä edellyttävät entistä perusteellisempaa luontoarvojen huomioimista myös kaavoituksessa. Valittaja katsoo, että riittävän merkittävät luontoarvot tulee turvata aina, eikä vain siinä tapauksessa, kun se muiden maankäyttöä koskevien intressien näkökulmasta on mahdollista.

Mikäli yleinen etu vaatisi, että lintualue tulisi kokonaan tai osittain ottaa muuhun käyttöön, tulisi toimenpiteen merkitys linnustonsuojelun näkökulmasta selvittää ja perustella huolellisesti sekä huolehtia luontoarvojen kompensoinnista esimerkiksi luomalla vastaava tärkeä ympäristö lähialueelle. Uudenmaan liiton Tringa ry:n ja BirdLife Suomi ry:n lausuntojen johdosta antaman vastineen ylimalkainen viittaus maakuntakaavan sisältövaatimusten edellyttävän eri toimintojen yhteensovittamisesta antaa viestin, ettei ratkaisua osoittaa mainituille maakunnallisesti tärkeille lintualueille ole punnittu edellä esitetyllä tavalla.

Lopuksi

Euroopan Unionin yhteisesti hyväksyttynä tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen vuoteen 2020 mennessä. Suomi on osaltaan sitoutunut pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen Biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen (The United Nations Convention on Biological Diversity CBD) osapuolena. Maankäytöllä on ratkaiseva rooli tämän tavoitteen saavuttamisessa ja luonnon monimuotoisuuden vaaliminen on otettava entistä paremmin huomioon myös maankäytön suunnittelussa.

Valittaja katsoo, että maakunnallisesti tärkeät lintualueet, kuten muutkin maakunnallisen mittakaavan merkittävät luontoalueet, ovat maakuntakaavassa osoitettavia toimintoja, joiden turvaamisvelvoite on ensisijaisesti maakuntakaavalla. Uudenmaan liiton ratkaisu jättää maakunnallisesti tärkeät lintualueet osittain huomioimatta mahdollistaa lintualueiden turmelemisen niin, että niiden linnustollinen merkitys vähenee ja samalla osaltaan heikentää merkittävästi mahdollisuuksia saavuttaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen tähtääviä tavoitteita.

Tärkeiden lintualueiden huomioimatta jättäminen on ristiriidassa maankäyttö ja rakennuslain 28 §:n kanssa, sillä maakuntakaavan tehtävänä on kansallisten ja maakunnallisten kulttuuri- ja luonnonarvojen vaaliminen. FINIBA-alueet on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaiksi, minkä vuoksi niiden huomioimatta jättämistä ei voi mitenkään lainsäädännöllisesti perustella. Valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi maakunnallisesti arvokkaat kohteet pitäisi huomioida kaavassa asianmukaisesti.

Vaatimukset

Valittaja esittää vaatimuksinaan, että Korkein hallinto-oikeus kumoaa mainitut Uudenmaan maakuntavaltuuston Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätöksen sekä Ympäristöministeriön vahvistamispäätöksen ensisijaisesti kokonaan ja toissijaisesti valituksenalaisiin lintualueiden sekä niihin välittömästi liittyvän maankäytön osalta.

Helsingissä 1. päivänä joulukuuta 2014

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n puolesta

Seppo Vuolanto
Puheenjohtaja

LIITTEET:

Ympäristöministeriön päätös 30.10.2014 Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä.

Ellermaa, M. 2010–2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. *Tringa* 37. - 38: 140 – 174.

Lehtiniemi, T., Leivo, M. ja Sundström, J. 2009: Porvoon Seudun maakunnallisesti arvokkaat lintukohteet.

Ote julkaisusta: Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. (2002): Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s. Tekstissä mainittujen FINIBA-alueiden osalta.

LÄHTEET:

Ellermaa, M. (2010–2011): Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. *Tringa* 37. - 38: 140 – 174.

Lehtiniemi, T., Leivo, M. ja Sundström, J. (2009): Porvoon Seudun maakunnallisesti arvokkaat lintukohteet. Internet- julkaisu (http://www.saunalahti.fi/~pslybnff/b/iu_reba.pdf)

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. (2002): Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s.

Mikkola-Roos, M., Tiainen, J., Below, A., Hario, M., Lehikoinen, A., Lehikoinen, E., Lehtiniemi, T., Rajasärkkä, A., Valkama, J. & Väisänen, R. A. (2010): Linnut. Julk.: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. s. 336–343.